

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Р І Ш Е Н Н Я

до Протоколу № 132
від 06 вересня 2023 року

Про стан виконання Рішення Комітету від 26 липня 2023 року «Про стан забезпечення підручниками та навчальними посібниками системи загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році»

Впровадження концептуальних засад реформування загальної середньої освіти в шкільну практику надало поштовх до створення нової навчальної літератури, що забезпечує реалізацію особистісно орієнтованого компетентнісного навчання. *Водночас підручник залишається основним інструментом*, який забезпечує змістове наповнення освітнього процесу та створює умови виконання освітніх програм закладів освіти й досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом освіти.

Протягом багатьох років так і не вирішується питання своєчасного (до початку нового навчального року) забезпечення підручниками та навчальними посібниками закладів загальної середньої освіти. З року в рік гостро постають такі питання:

1) виділення в повному обсязі коштів в Державному бюджеті на відповідний рік за бюджетною програмою «Загальнодержавні заходи у сфері освіти (бюджетна програма 2201260);

2) врегулювання питань, пов'язаних з фінансування усіх процедур створення, видання підручників і навчальних посібників на всіх етапах – від планування видатків, підготовки проведення конкурсного відбору підручників до доставки їх до закладів повної загальної середньої освіти);

3) вдосконалення системи відбору проектів підручників, забезпечення ефективного внутрішнього контролю за виданням підручників і посібників, економного використання бюджетних коштів тощо.

Саме тому профільний Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій приділяє особливу увагу до вирішення вищезазначених проблемних питань. Так, 26 травня 2021 року проведено слухання у Комітеті на тему: «Якість підручників та навчальних посібників для «Нової Української школи», за наслідками яких було ухвалено зміни до Закону України «Про освіту» щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури. Ухваленим Законом встановлені чіткі вимоги до якості

навчальної літератури, уточнені норми щодо організації проведення не лише експертизи навчальної літератури, а й проведення апробації, встановлено вимоги до електронного додатку, закріплено на законодавчому рівні, що електронний додаток є складовою частиною підручника тощо.

У порядку здійснення контрольних функцій Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 9 скликання 6 разів на своїх засіданнях розглядав питання стану забезпечення підручниками та навчальними посібниками закладів загальної середньої освіти, а саме: 15 червня 2022 року (протокол № 101), 5 жовтня 2022 року (протокол № 107), 28 листопада 2022 року (протокол № 110), 20 січня 2023 року (протокол № 113), 12 липня 2023 року (протокол № 124), 26 липня 2023 року (протокол № 125).

На засіданні Комітету 26 липня 2023 року відповідно до статті 14 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» щодо контрольних функцій комітетів, аналізу практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань, віднесених до предметів відання комітетів, було розглянуто питання про стан забезпечення підручниками та навчальними посібниками закладів загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році.

За результатами обговорення Комітетом було ухвалено Рішення про повторний (черговий) розгляд 6 вересня 2023 року у порядку контролю питання щодо стану забезпечення підручниками та навчальними посібниками закладів загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році (п. 4 Рішення Комітету від 26.07.2023). Таке рішення було зініційовано народними депутатами України – членами Комітету з причини неповноти інформації, яка була представлена Міністерством освіти і науки України до засідання Комітету 26 липня 2023 року, а також необхідності напрацювання рекомендацій щодо вдосконалення процедур забезпечення підручниками і посібниками закладів загальної середньої освіти.

Рішенням Комітету від 26.07.2023 року (протокол № 125) було затверджено перелік питань, які Міністерство освіти і науки України повинно було надати до 09 та 25 серпня поточного року. Інформаційні та статистичні матеріали від Міністерства освіти і науки України надійшли завчасно (листи МОН на адресу Комітету № 1/11836-23 від 10.08.2023 (на 137 арк.); № 1/12796-23 від 25.08.2023 (на 85 арк.).

Щодо виконання окремих пунктів Рішення Комітету від 26 липня 2023 року.

Пункт 2.1. щодо надання встановленої покрокової процедури із зазначенням чітких термінів виконання, підготовки (розрахунку потреб, виділення коштів тощо), видання, формування резервного фонду та поставки підручників і посібників.

Міністерство освіти і науки України надіслало інформацію в табличному форматі щодо алгоритму забезпечення підручниками і посібниками закладів загальної середньої освіти на плановий рік.

Додатково Міністерство поінформувало щодо формування резервного фонду підручників, що відповідно до пункту 15 Порядку забезпечення підручниками, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 року № 41, резервні фонди підручників (крім електронних) та посібників формуються при закладах освіти або їх засновниках. Тому, усі підручники і посібники, що доставляються до органів управління у сфері освіти обласних держадміністрацій, розподіляються між закладами освіти та знаходяться у користуванні.

Проаналізувавши отриманий документ, Комітет звертає увагу на те, що:

- наданий алгоритм є неповним: він не містить інформацію щодо заходів, необхідних для видання, доставки підручників та посібників для національних меншин, дітей з особливими освітніми потребами;

- алгоритм і процедури забезпечення підручниками і посібниками закладів загальної середньої освіти на плановий рік становлять у часовому вимірі лише 11 місяців, фактичне видання здійснюється в основному у другій половині липня місяця поточного року. На розподіл, доставку підручників і посібників до областей залишається обмаль часу. Доцільно переглянути алгоритм та процедури підготовки до друку підручників та посібників, зокрема збільшення підготовчих часових параметрів, видання продукції та доставки до закладів загальної середньої освіти, що сприятиме як підвищенню якості підручника, так і своєчасній його доставці до споживачів;

- варто звернути увагу на те, що для друку представляється декілька найменувань підручників з одного і того ж предмету. До прикладу у 2023 році рекомендовано до друку :

- для 1-го класу – 8 найменувань підручника «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» різних авторів. Заплановані тиражі підручника різних авторів кардинально різняться (від 40 110 до 128 100);

- для 1-го класу – 9 найменувань підручника «МИСТЕЦТВО» різних авторів. Заплановані тиражі підручника різних авторів кардинально різняться (від 12 186 до 190 365);

- для 6 класу - 6 найменувань підручника різних авторів з української мови (друк за кошти державного бюджету). Тираж підручника з цього предмету є значним, але заплановані тиражі підручника різних авторів кардинально різняться (від 12 926 до 278 094).

Отже, з метою підвищення якості підручників та посібників, економного використання бюджетних коштів доцільно розглянути питання щодо розробки критеріїв конкурсного відбору підручників та посібників, які б забезпечували зменшення кількості альтернативних підручників/посібників з одного предмета, що можуть друкуватися за кошти державного бюджету.

Пункт 2.1. щодо наявності резервного фонду (по найменуванням) підручників і посібників по областях із зазначенням їх місць зберігання.

Листом Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» від 27.07.2023 № 21/08-1232 закладам загальної середньої освіти державної та комунальної форм власності було рекомендовано здійснити інвентаризацію

бібліотечного фонду підручників і посібників з метою виявлення резерву та їх перерозподілу в межах адміністративно-територіальних одиниць перед початком нового навчального року.

Міністерство освіти і науки України надало зведену інформацію щодо наявності фонду підручників для 1-11 класів у закладах освіти та прогнозовану їх потребу на 2023/2024 рік. Натомість не представлено інформацію щодо резервного фонду підручників і посібників (по найменуванням) підручників і посібників по областях та місць зберігання резервного фонду в областях.

Пункт 2.2. щодо доповнення зведених таблиць стосовно стану забезпечення підручниками та посібниками по кожному найменуванню за 2022 рік та 2023 рік відповідно інформацією про загальний обсяг та розподіл резервного фонду.

Отримано інформацію щодо накладу, який закладено до резервного фонду підручників і посібників, що видавалися у 2022 та 2023 році:

- для 5 класу у 2022 році в розрізі кожного найменування (запланований тираж 6 851 178, загальний обсяг резервного фонду – 8 214). У зв'язку з тим, що більшість підручників 5 класу не були надруковані, вони не закладались у резервний фонд;

- для підручників та посібників (шрифт Брайля) у 2022 році (запланований тираж 22 723, загальний обсяг резервного фонду – 0). Такі підручники не закладались у резервний фонд;

- для підручників для дітей з особливими освітніми потребами (збільшений шрифт) у 2022 році (запланований тираж 41 060, загальний обсяг резервного фонду – 400). У зв'язку з тим, що більшість підручників для дітей з особливими освітніми потребами (збільшений шрифт) не були надруковані, вони не закладались у резервний фонд;

- для 9 класу у 2022 році в розрізі кожного найменування (запланований тираж 6 952 237, загальний обсяг резервного фонду – 0). У зв'язку з тим, що підручники для 9 класу не були надруковані, вони не закладались у резервний фонд;

- для 1 класу у 2023 році, в розрізі кожного найменування (запланований тираж 3 646 894, загальний обсяг резервного фонду – 0); У зв'язку з тим, що підручники для 1 класу не були надруковані, вони не закладались у резервний фонд;

- для 6 класу у 2023 році, в розрізі кожного найменування (запланований тираж 7 176 578, загальний обсяг резервного фонду – 188 393);

- для підручників для дітей з особливими освітніми потребами у 2023 році (запланований тираж 194 660, загальний обсяг резервного фонду – 0). У зв'язку з тим, що більшість підручників для дітей з особливими освітніми потребами не були надруковані, вони не закладались у резервний фонд;

- для підручника з інформатики для дітей з особливими освітніми потребами (шрифт Брайля) у 2023 році (запланований наклад 39 931, резервний фонд – 52 підручника); У зв'язку з тим, що підручники рельєфно-крапковим шрифтом (Шрифт Брайля) ще не надруковані, вони не закладались у резервний фонд;

Інформацію щодо розподілу вищезазначеного резервного фонду надрукованих підручників не надано.

Щодо надходження коштів на спецрахунок від здачі списаної літератури з резервного фонду на макулатуру за останні 3 роки.

За інформацією Міністерства освіти і науки України, Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 20.04.2021 р № 1/11-2678 було здійснено інвентаризацію резервного фонду підручників і посібників, що були непридатними для використання в освітньому процесі, та проведено їх списання.

Після проведеного списання було здано макулатуру на суму 265 244 грн (22.07.2021 р) та 105 784 грн (18.11.2021 р). Зазначені кошти надійшли на спеціальний рахунок Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», за рахунок яких у подальшому було сплачено комунальні послуги Інституту.

Щодо надання вмотивованого пояснення стосовно причин зберігання в резервному фонді застарілих видань.

Міністерство освіти і науки України не надало вмотивованого пояснення щодо причин зберігання в резервному фонді саме застарілих видань. Натомість перерахувало, які видання зберігаються в резервному фонді в цілому: «у резервному фонді навчальної літератури Міністерства освіти і науки України зберігаються підручники та посібники, що відповідають чинним навчальним програмам та можуть використовуватись в освітньому процесі. Разом з тим зберігаються підручники, термін використання (5 років з моменту друку) яких вже минув, якщо така навчальна література не була повторно надрукована через відсутність належного фінансування».

Також резервний фонд поповнюється художньою та словниково-довідниковою літературою, термін використання якої необмежений. З проханням забезпечення шкільних бібліотечних фондів не тільки навчальною, а й художньою літературою постійно звертаються українські та закордонні заклади освіти”.

Міністерство освіти і науки України зазначило, що наразі здійснюється аналіз переліку літератури, що зберігається у резервному фонді Міністерства освіти і науки України, з метою виявлення підручників, які не відповідають чинним навчальним програмам, та їх списання.

Пункт 2.3. щодо надання інформації стосовно доставлення підручників і посібників у 2023 році, а саме: назву видавництва, з якими укладені чи плануються до підписання угоди щодо доставки, перелік найменувань підручників і посібників з їх тиражем, місяця доставки, загальна вартість доставки і розрахована середня вартість доставки одного екземпляра.

У матеріалах відсутні розрахунки доставки одного екземпляра підручника.

Пункт 2.4. щодо активізації роботи в напрямку створення електронних підручників

Міністерство освіти і науки України поінформувало, що наказом Міністерства освіти і науки України від 09.01.2023 № 14 утворено робочу групу з розроблення проектів нормативно-правових актів щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури. За результатами роботи робочої групи протягом 2023 року підготовлено проект щодо вимог до інтерактивного електронного додатку до навчальної літератури для закладів загальної середньої освіти, який планується представити для громадського обговорення.

Інформація про перспективи та терміни закріплення напрацювань в нормативно-правових документах відсутня.

Пункт 2.5. щодо надання пояснення причин відсутності електронного реєстру резервних фондів (центрального і регіональних) та здійснення заходів щодо створення електронного реєстру (Dashboard) резервних фондів.

На виконання зазначеного пункту Міністерство освіти і науки України поінформувало про можливість інвентаризації підручників для 1-11 класів закладів загальної середньої в інформаційно-телекомунікаційній системі «Державна інформаційна система освіти» (далі – ІТС «ДІСО») або за допомогою будь-якого іншого програмного забезпечення, яке має Атестаційне свідоцтво та відповідає вимогам нормативних документів і може використовуватись для взаємодії з ІТС «ДІСО», шляхом заповнення форми «Забезпечення підручниками учнів та вчителів закладів загальної середньої освіти». За результатами інвентаризації передбачається проведення перерозподілу підручників між адміністративно-територіальними одиницями за наявності такої потреби.

Відповідальність за вчасне та якісне внесення даних щодо інвентаризації фонду підручників у систему обліку покладається на керівників закладів загальної середньої освіти. Здійснення контролю за достовірністю даних, внесених у систему обліку є завданням органів управління освітою.

У вищевикладеному відсутня інформація щодо ролі (впливу) центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки та Державної наукової установи «Інституту модернізації змісту освіти» на процеси інвентаризації фонду підручників, посилення відповідальності за вчасне та якісне внесення даних до інформаційно-телекомунікаційної системи тощо.

Також відсутня інформація щодо здійснення заходів щодо створення електронного реєстру (Dashboard) резервних фондів.

Пункт 2.7. представлення пропозицій стосовно: оптимізації процесу створення, видання та доставки підручників і посібників з метою забезпечення ними заклади освіти до початку навчального року, зокрема, щодо можливості визначення переліку назв підручників та посібників, у яких буде потреба, не лише на наступний рік, а й на кілька років наперед для уможливлення збільшення строку із написання потенційними авторами/упорядниками.

Міністерство освіти і науки України поінформувало, що для вирішення проблемного питання стосовно написання підручників у стислі терміни та можливого збільшення строку для їх написання Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» підготовлено пропозиції до переліку підручників та посібників, в яких є потреба у 2025 році, які надіслано Міністерством освіти і науки України (лист «Інституту модернізації змісту освіти» від 15.08.2023 № 21/08-1324). До цього переліку включені назви посібників для 1, 2, 3 та 8 класів закладів загальної середньої освіти та підручників та посібників для закладів загальної середньої освіти для осіб з порушенням інтелектуального розвитку. Зазначений перелік Міністерством освіти і науки України доведено потенційним авторам / упорядникам.

Водночас Міністерство освіти і науки України зауважило, що назви підручників та посібників для базової освіти, в яких є потреба на певний навчальний рік, відповідають назвам навчальних предметів та інтегрованих курсів, зазначених у Типовій освітній програмі для 5-9 класів загальної середньої освіти. Тобто у потенційних авторів та видавництва є інформація для планування своєї роботи щодо підготовки підручників.

Пропозицій щодо оптимізації процесу створення, видання та доставки підручників і посібників з метою забезпечення ними заклади освіти до початку навчального року Міністерство освіти і науки України не надало. Також Міністерство залишило поза увагою необхідність зміни алгоритму підготовки та видання підручників для дітей з особливими освітніми потребами, національних меншин, які щорічно отримують підручники та посібники після 1 вересня.

Щодо перегляду процедури відбору підручників і посібників для друку за державний кошт з метою її вдосконалення.

Міністерство освіти і науки України поінформувало про підготовлений оновлений Порядок конкурсного відбору підручників (крім електронних) та посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти, яким оптимізується алгоритм проведення конкурсного відбору підручників та посібників, зокрема шляхом вилучення проведення експертизи художньо-технічного редагування серед тих підручників та посібників, яким надано гриф Міністерства освіти і науки України. Зміст конкурсу буде полягати у виборі закладами освіти затребуваних учителями підручників.

Щодо удосконалення роботи конкурсних комісій щодо роботи зі змістом підручників.

Міністерство освіти і науки України поінформувало про набуття чинності нового Порядку здійснення експертизи, надання грифу навчальній літературі та навчальним програмам, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 5 червня 2023 року № 675, яким процес експертизи начальної літератури та навчальних програм, надання їм грифів стає максимально відкритим та прозорим.

Також Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» розроблено програму спецкурсу підвищення кваліфікації для слухачів (освітян) очно-дистанційної форми навчання «Школа експертів освітнього контенту» (схвалено Вченою радою ІМЗО, протокол від 26.04.2023 № 4). Обсяг програми: 30 годин (1 кредит ЄКТС).

За фінансової підтримки проекту «Фінська підтримка реформи української школи» підготовлено платформу «Школа експертів освітнього контенту», на якій розміщені матеріали (відеоматеріали, тексти, тестові завдання тощо) для навчання членів предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп, склад яких затверджено наказом МОН, та потенційних членів зазначених комісій і груп. За умов успішного проходження навчання, слухачі (науково-педагогічні та педагогічні працівники) отримуватимуть сертифікат про підвищення кваліфікації.

Станом на сьогодні триває тестування системи. Розпочати навчання слухачів заплановано у жовтні 2023 року.

Щодо оптимізації витрат бюджетних коштів під час розрахунку тиражу, конкурсного відбору, виготовлення і доставки підручників та посібників

Міністерство освіти і науки України надало інформацію про те, що вже підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 41», яким запропоновано змінити механізм доставки: визначення перевізника буде відбуватися шляхом проведення відкритих торгів. Задля рівномірного розподілу навантаження на поліграфічні підприємства, які працюють в умовах російської агресії, до проекту постанови включено два абзаци щодо черговості видання навчальної літератури, яка складається з двох і більше частин. А саме передбачено, що доставка виданих підручників та посібників, здійснюється почергово: першої частини - до початку навчального року, другої частини – до 20 грудня поточного року. У разі видання підручників та посібників, більше, ніж у двох частинах, доставка першої частини здійснюється до початку навчального року, другої частини – до 01 жовтня поточного року, третьої - до 1 листопада, всіх інших частин - до 20 грудня поточного року.

У представленій інформації відсутні дані про перспективи та терміни затвердження вищезазначених змін, а також можливий їх економічний ефект. Також відсутні інші пропозиції щодо оптимізації витрат бюджетних коштів під час інших процесів (виготовлення, розрахунку тиражу тощо).

Щодо можливості поєднання для використання друкованих і електронних підручників та впливу такого поєднання на потребу в друкованих примірниках, враховуючи зарубіжний досвід європейських країн.

На запит Комітету щодо надання пропозицій стосовно можливого поєднання для використання друкованих і електронних підручників та впливу

такого поєднання та потребу в друкованих підручниках з врахуванням зарубіжного досвіду європейських країн Міністерство освіти і науки України звертає увагу на те, що відповідно до Рекомендацій комітетських слухань на тему «Якість підручників та навчальних посібників для «Нової української школи», затверджених рішенням Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (протокол № 72 від 23 червня 2021 р.), передбачено безоплатне забезпечення здобувачів освіти та педагогічних працівників навчально-методичним комплектом, що складається з паперового підручника, інтерактивного електронного додатка та методичного супроводу протягом навчального року. Тобто, за новим підходом інтерактивний електронний додаток є невід'ємною частиною паперового підручника. Зміни було внесені до Закону України «Про освіту», а саме «підручник – вид навчальної літератури, що містить систематизований виклад навчального матеріалу та завдання для досягнення певних результатів навчання відповідно до модельної та/або навчальної програми (для повної загальної середньої освіти), складовою якого є інтерактивний електронний додаток, вимоги до якого встановлює центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки».

Наразі робочою групою (наказ Міністерства освіти і науки України від 09.01.2023 № 14 «Про утворення робочої групи з розроблення проєктів нормативно-правових актів щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури») розроблено «Вимоги до інтерактивного електронного додатку до навчальної літератури для закладів загальної середньої освіти», що будуть подаватися на конкурс підручників, як обов'язкові додатки до паперових підручників.

Також з 01 січня 2021 року набув чинності новий Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти (наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2020 року № 2205), зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 року за № 1111/35394. У пункті 8 розділу V вищезазначеного Санітарного регламенту зазначається, що «При використанні технічних засобів навчання (далі – ТЗН) під час проведення навчального заняття потрібно чергувати види навчальної діяльності. Безперервна тривалість навчальної діяльності з ТЗН упродовж навчального заняття повинна бути: для учнів 1 класів – не більше 10 хвилин; для учнів 2-4 класів – не більше 15 хвилин; для учнів 5-7 класів – не більше 20 хвилин; для учнів 8-9 класів – 20-25 хвилин; для учнів 10-11(12) класів на 1-й годині занять до 30 хвилин, на 2-й годині занять – 20 хвилин. При здвоєних навчальних заняттях для учнів 10-11(12) класів – не більше 25-30 хвилин на першому навчальному занятті та не більше 15-20 хвилин на другому навчальному занятті».

У багатьох країнах світу використовують інтегрований підхід поєднуючи друковані підручники та електронні освітні ресурси. До прикладу, в Естонії діє платформа з назвою e-schoolbag. Це портал з онлайн-матеріалами, розробленими естонським Міносвіти. У Торонто (Канада) існує спеціальна платформа для місцевих шкіл. Сполучені Штати Америки також мають розвинену практику онлайн-освіти.

Дослідження українських вчених показали, що більшість учителів використовують електронні засоби навчального призначення, що доводить готовність педагогів до цифровізації освіти та подальшого використання сучасних електронних освітніх ресурсів.

Разом з тим з інформації не є зрозумілим, коли напрацьовані зміни до нормативно-правових документів будуть втілюватися.

Щодо можливості розділення функцій між структурними підрозділами Міністерства освіти і науки України та Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» щодо логістики, закупівлі, експертизи та інших процедур, що стосується забезпечення закладів загальної середньої освіти підручниками і посібниками

Міністерство освіти і науки України інформує, що досвід щодо розподілення функцій між Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти та Державною установою «Український інститут розвитку освіти» (далі – УІРО) для забезпечення закладів загальної середньої освіти підручниками та посібниками у 2020 році виявився негативним.

Так УІРО було залучено в якості експертної установи до організаційного супроводження I етапу конкурсного відбору підручників (крім електронних) для здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників (4 клас) та проведення експертизи проектів підручників (для проектів підручників з іноземних мов та української мови для класів (груп) з навчанням мовами національних меншин у комплекті з аудіосупроводом), включно з проектами обкладинок за їх електронними версіями та припинено дану діяльність на підставі листа УІРО від 18.08.2020 № 173.

Наразі в інформації відсутні аргументи щодо негативного досвіду з розподілення функцій між структурними підрозділами Міністерства освіти і науки України і Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти».

З огляду на вищевикладене, питання розподілення функцій, які стосуються забезпечення закладів загальної середньої освіти підручниками та посібниками між структурними підрозділами Міністерства освіти і науки України, Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» та іншими установами потребує ретельного вивчення.

На виконання пункту 3 Рішення Комітету від 26.07.2023 року 31 липня 2023 року Комітет звернувся до Державного казначейської служби України з листом (лист № 04-24/11-2023/166232) про надання інформації про перерахування коштів на авансування видання підручників Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» 24-25 травня 2023 року (попередня інформація Міністерства освіти і науки України).

На таке звернення Комітет отримав відповідь, що «платіжні інструкції щодо перерахування коштів попередньої оплати за видавництво підручників, надані Інститутом 24.05.2023 та 25.05.2023, оплачені 25.05.2023 та 26.05.2023

відповідно. Станом на 02.08.2023 неоплачені платіжні інструкції Інституту на оплату за видання підручників відсутні».

Разом з тим, на вимогу Комітету від Міністерства освіти і науки України та Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» отримана інформація про фактичне перерахування коштів на рахунки видавництва («Астон», «Ранок») лише 22 червня 2023 року.

Також до Комітету з питань освіти, науки та інновацій надійшло звернення Української Асоціації видавців і книгорозповсюджувачів (вих. № 36/08 від 25.08.2023), в якому зазначено про те, що авансові проплати Держказначейство здійснило не до 31 травня 2023 року (за договором на друк підручників видавництвом було визначено строк від 31 травня до 15 липня 2023 року з подальшою доставкою їх до обласних баз упродовж місяця до 15 серпня), а 22 червня. Отже, з необхідних на закупівлю паперу та технологічні операції з друку підручників з 45 днів у видавництв залишилося лише половина часу, тобто на 22 дні менше.

Разом з тим, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій відзначає, що всупереч вкрай складним умовам сьогодення, пов'язаних з особливим режимом воєнного стану, до закладів загальної середньої освіти доставлено 97 % підручників, посібників, іншої навчальної літератури, які були заплановані для видання у 2023 році.

Заслухавши інформацію Голови Комітету С. Бабака, заступника Голови Комітету С. Колебошина, заступника Міністра освіти і науки України А. Сташківа, Директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Є. Баженкова, члена Рахункової палати В. Невідомого, та враховуючи вищевикладене, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій **в и р і ш и в:**

1. Інформацію Міністерства освіти і науки України про стан виконання Рішення Комітету від 26 липня 2023 року «Про стан забезпечення підручниками та навчальними посібниками системи загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році» взяти до відома.

2. Інформацію Рахункової палати України про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству освіти і науки України на забезпечення підручниками, посібниками (рішення Рахункової палати від 28.04.2020 № 11-1) взяти до відома.

3. Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій:

3.1 Звернутися до Рахункової палати України про включення до плану роботи Рахункової палати на 2024 рік питання про проведення аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених у 2021 - 2023 році на забезпечення навчальних закладів підручниками і навчальними посібниками.

3.2 Народним депутатам України – членам Комітету з питань освіти, науки та інновацій під час опрацювання проекту Закону України «Про Державний бюджет на 2024 рік» виступити з ініціативою щодо актуалізації питання стосовно стовідсоткового забезпечення фінансування видання та доставку

підручників та начальних посібників за бюджетною програмою 2201260 «Загальнодержавні заходи у сфері освіти».

4. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

4.1 Розглянути питання щодо виділення Міністерству освіти і науки України фінансування на суму 552 809 205,00 грн для забезпечення видання підручників та посібників для закладів освіти, у виданні яких у 2023 році є нагальна потреба (лист Міністерства освіти і науки України № 1/12346-23 від 18.08.2023).

5. Державній казначейській службі України:

5.1 З метою своєчасного забезпечення закладів освіти підручниками, посібниками та іншою навчальною літературою, їх друку за державним замовленням та доставки споживачам звернути увагу на своєчасне авансування та оплату послуг з видання, доставки підручників і посібників для здобувачів освіти та працівників закладів освіти та зберігання резервного фонду навчальної літератури.

6. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

6.1. Надану відповідно до п. 2.1 Рішення Комітету від 26 липня 2023 року встановлену покрокову процедуру доповнити до 15 вересня 2023 року інформацією щодо:

6.1.1. процедур (із зазначенням чітких термінів виконання, підготовки (розрахунку потреб, виділення коштів тощо), видання, формування резервного фонду та поставки підручників і посібників), необхідних для видання, доставки підручників та посібників для національних меншин, дітей з особливими освітніми потребами;

6.1.2. дотримання у 2023 році термінів виконання кожної процедури (із зазначенням документів, підтверджуючих дотримання, або із зазначенням вмотивованого обґрунтування недотримання).

6.2. Доповнити та надати до 15 вересня 2023 року:

6.2.1. інформацію, надану відповідно до п. 2.2 Рішення Комітету від 26 липня 2023 року щодо забезпечення підручниками та посібниками у 2023 році (6 клас) (додаток 4), доповнити окремими колонками: після колонки шостої «загальна вартість» доповнити колонкою, в якій зазначити вартість доставки 1 примірника; після колонки одинадцятої «термін доставки до областей» доповнити колонкою, в якій зазначити фактичний термін доставки;

6.2.2. відповідно до п. 2.1. Рішення Комітету від 26 липня 2023 року інформацію щодо наявності резервного фонду (по найменуванням) підручників і посібників по областях із зазначенням їх місць зберігання, а також інформацію щодо розподілу резервного фонду підручників, що видані у 2023 році;

6.2.3. інформацію щодо механізму створення (визначення обсягів) та розподілу резервного фонду між центральним резервним фондом та регіональними, а також вказати, якими нормативно-правовими документами регулюються визначення його обсягів і розподіл;

6.2.4. інформацію щодо договорів на друк підручників та посібників між Державною установою «Інститут модернізації змісту освіти» та видавництвами, зокрема, чи закладено у договорах норми та положення, які б забороняли видавцям поставляти виготовлені підручники та посібники на вільний ринок до

повного виконання зобов'язань видавництва щодо друку та доставки підручників і посібників за кошти державного бюджету (кошти міжнародної спонсорської допомоги) до закладів загальної середньої освіти, в тому числі й до початку навчального року (надати для прикладу копії відповідних договорів).

6.3. Надати до 20 вересня 2023 року:

6.3.1. запитувані до п. 2.1. Рішення Комітету від 26 липня 2023 року пропозиції щодо оптимізації витрат бюджетних коштів під час процесів виготовлення підручників та посібників, розрахунку тиражу тощо з обґрунтуванням економічного ефекту.

6.3.2. вмотивоване пояснення щодо суттєвих розбіжностей між прогнозованим контингентом учнів 6 класу на 2023 рік та запланованим тиражем підручників для 6 класів з окремих предметів. Наприклад, прогнозований контингент учнів 6 класів на 2023 рік складає 104 508 (що зазначено у додатку 2 інформації МОН до виконання Рішення Комітету від 26.07.2023 року); тираж підручника «Українська мова» для 6 класу закладів загальної середньої освіти становить 509 255 (що зазначено у додатку «Список підручників для 6 класу», наданого до виконання Рішення Комітету від 12 липня 2023 року (протокол № 124).

6.4. Надати до 20 вересня 2023 року для ознайомлення:

6.4.1. повний пакет документів на підтвердження списаної у 2021 році макулатури (художня література, підручники тощо), а також вказати, чим регламентується списання непридатних для використання в освітньому процесі підручників і посібників з резервного фонду; яким чином поповнюється резервний фонд художньою та словниково-довідниковою літературою; надати інформацію щодо звернень українських та закордонних закладів освіти з проханням забезпечення шкільних бібліотечних фондів художньою літературою з 2019 по теперішній час 2023 року та вказати, яка література була відповідно надана відповідно до цих звернень та яким чином доставлена; поквартальну інформацію щодо загальної кількості одиниць (підручників і посібників, художньої та словниково-довідникової літератури тощо), яка зберігається у резервному фонді у 2023 році; копію укладеного договору про зберігання резервного фонду;

6.4.2. перелік надрукованих за кошти міжнародної спонсорської допомоги у 2022 році підручників і посібників за найменуваннями, а також надати інформацію, в який спосіб та за якими критеріями ці підручники і посібники увійшли (були обрані) до цього переліку;

6.4.3. деталізовану покрокову процедуру проведення конкурсного відбору підручників для здобувачів повної загальної середньої освіти та детальні механізми, критерії відбору таких підручників (зокрема, зазначивши нижню межу відбору підручників, чим регламентується ця межа, які вчителі беруть участь в голосуванні, як відбувається підрахунок їх голосів та здійснюється узагальнений вибір тощо);

6.5. З метою підвищення якості підручників та посібників, економічного використання бюджетних коштів надати до 1 жовтня 2023 року:

6.5.1. пропозиції щодо критеріїв конкурсного відбору підручників та посібників, які б забезпечували зменшення кількості альтернативних підручників/посібників з одного предмета, що можуть друкуватися за кошти державного бюджету;

6.5.2. пропозиції щодо врегулювання питання доставки підручників і посібників українським дітям, які знаходяться за кордоном, а також доставки підручників і посібників з обласних місць безпосередньо до шкіл.

6.5.3. пропозиції щодо запровадження верифікації даних, стосовно необхідної кількості підручників і посібників, які заносяться в систему ДІСО регіональними органами управління освіти.

6.5.4. підготовлений Міністерством освіти і науки України оновлений Порядок конкурсного відбору підручників (крім електронних) та посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти, яким оптимізується алгоритм проведення конкурсного відбору підручників та посібників. Надати інформацію щодо змін, які пропонуються, їх обґрунтування, зокрема щодо конкурсу у виборі закладами освіти підручників;

6.5.5. підготовлений проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 41» з обґрунтуванням змін, що вносяться до Порядку, їх доцільності, вказати можливий економічний ефект.

6.6. Запровадити ефективний внутрішній контроль за якісним виконанням Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» функції забезпечення підготовки і видання підручників, посібників і методичної літератури для здобувачів повної загальної середньої освіти, зокрема забезпечення належного контролю за економним, продуктивним і результативним використанням коштів на забезпечення підручниками та посібниками. Про вжиті заходи поінформувати до 1 жовтня 2023 року.

6.7. Звернутися до обласних (військових) державних адміністрацій, Київської міської державної адміністрації щодо вирішення питання дотримання їх структурними підрозділами освіти і науки вимог Порядку забезпечення підручниками, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.01.2019 року № 41 в частині достовірного визначення потреби в підручниках та посібниках та здійснення контролю за поданням таких даних.

7. Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій у порядку контролю повторно розглянути питання щодо виконання цього Рішення в жовтні 2023 року.

8. Контроль за виконанням Рішення покласти на Заступника Голови Комітету Колебошина С.В.

Голова Комітету

Сергій Бабак